

2. Про державну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 року № 1768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text> (дата звернення 14.12.2024)

3. Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 року № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.12.2024)

4. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів країни від 22.03.2022 року № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.12.2024)

5. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України від 2 грудня 2021 року : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text> (дата звернення 14.12.2024)

6. Костянтин Кошеленка. Цифровізація соціальної сфери. Чому це важливо навіть під час війни? 20 вересня 2022. URL: https://lb.ua/blog/kostjantyn_koshelenko/530007_tsifrovizatsiya_sotsialnoi_sferi_chomu.html

7. Сіньова Л. М. Проблеми законодавчого забезпечення соціальних допомог в умовах євроінтеграції України. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjBtcO11MT6AhXmxIsKHQYsDMcQFnoECAgQAQ&url=https%3A%2F%2Fsoclaw.com.ua%2Findex.php%2Fjournal%2Farticle%2Fview%2F136%2F112&usg=AOvVaw0GUDvub4l5UQf9dakqpTkR>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-463-7-17>

СТАН ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Зубченко Аделіна Русланівна

студентка магістратури факультету морського права

Науковий керівник: Дотддар Руслана Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри морського та господарського права

Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова

м. Миколаїв, Україна

Права людини безумовно є основною цінністю суспільства. Їх утвердження, забезпечення та охорона є обов'язком кожної держави і наша країна не є виключенням. Україна як демократична, правова

держава визнає права людини найвищою цінністю, про що сказано в основному правовому акті нашої держави, а саме статті 3 Конституції України: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

Ці та інші питання досліджували в своїх роботах такі вчені як Е. Р. Дорошенко, В. І. Озель, Н. А. Горбова, А. Я. Палюх, В. І. Пархета, Х. М. Маркович та інші.

Крім національних законодавчих актів, які закріплюють високе положення прав людини в законодавстві і правотворчості, Україна є учасником багатьох міжнародних Конвенцій, які забезпечують визнання та дотримання прав і свобод людини. Наприклад, Європейська конвенція з прав людини 1950 року (ратифікована Україною 17.07.1997 року), Конвенція про права дитини 1989 року (ратифікована Україною 27.02.1991 року), Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 року (ратифікована Україною 21.01.1969 року), Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 року (ратифікована Україною 26.01.1987 року). Ратифікація та підписання таких Конвенцій є фактом, який підтверджує важливість для державної влади України, свобод та інтересів своїх громадян та міжнародного співтовариства.

Нажаль, є випадки, коли права людини обмежуються та порушуються в незалежних від держави обставинах, і Україні довелося зіткнутися з такою ситуацією.

Наразі, в умовах воєнного стану та бойових дій, що його супроводжують, гостро постало питання щодо дотримання та забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. Основний Закон України (у статті 64) передбачає можливість встановлення окремих обмежень прав і свобод в умовах воєнного і надзвичайного стану.

Е. Р. Дорошенко зауважує, що «конституційне обмеження прав і свобод людини і громадянина в період воєнного стану в Україні можна визначити, як передбачений Конституцією та законами України особливий правовий режим тимчасового загального або конкретно-індивідуального призупинення чи звуження обсягу визначених і гарантованих державою прав і свобод людини і громадянина на час введення в дію воєнного стану, яке здійснюється спеціально уповноваженими на це суб'єктами в інтересах забезпечення прав інших людей, а також відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки» [2, с. 29–30].

Права і свободи людини в умовах воєнного стану зазнають значних трансформацій негативного характеру, що зумовлене об'єктивними причинами. Першочерговою задачею держави у період війни є захист суверенітету, незалежності, територіальної цілісності. На перший план виходять заходи безпеки, оборони та військової необхідності, що часто неможливо сумістити з абсолютним дотриманням та реалізацією всіх прав і свобод осіб, що перебувають на території ведення війни. Особливості введення та правового режиму воєнного стану регулюється Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 року № 389VIII [3, с. 166].

З метою забезпечення оборони країни та збереження її безпеки законодавство України забезпечує можливість введення воєнного стану. Саме під час дії воєнного стану можуть обмежуватися деякі права і свободи громадян. Однак, ці обмеження не можуть поширюватися на всі права громадян.

Суб'єктний склад органів, яким надано право обмежувати права і свободи людини і громадянина, визначений військово-цивільними адміністраціями відповідно до Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» від 03.02.2015 року № 141-VIII. Так відповідно до ст. 5 зазначеного Закону до їх повноважень у цій сфері віднесені встановлення обмежень перебування на вулиці у певний період доби, перевірка документів, обмеження та зупинення руху транспорту тощо.

Згідно із ст. 6 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» «в указі Президента України про введення воєнного стану зазначається вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень» [2, с. 29–30].

Такі права й свободи людини і громадянина визначені в Конституції України, а саме: рівність конституційних прав і свобод та рівність перед законом (стаття 24); право на громадянство та його зміну (стаття 25); право на життя (стаття 27); право на повагу до своєї гідності (стаття 28); право направляти звернення до органів державної влади й місцевого самоврядування та до посадових й службових осіб цих органів (стаття 40); право на житло (стаття 47); право на шлюб та на рівність прав і обов'язків у шлюбі і сім'ї (стаття 51); рівність прав дітей (стаття 52); право на судовий захист (стаття 55); право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування завданої їм незаконними рішеннями, бездіяльністю та діями шкоди при здійсненні службових повноважень (стаття 56); право знати свої права та обов'язки (стаття 57); гарантування незворотності дії в часі законів та нормативно-правових актів, крім тих випадків, за яких вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи (стаття 58); право на професійну правничу допомогу (стаття 59); право не виконувати незаконні накази та

розпорядження (стаття 60); гарантії унеможливлення подвійного притягнення до відповідальності за одне й те саме правопорушення (стаття 61); презумпція невинуватості (стаття 62); гарантування ненастання відповідальності за відмову давати показання проти себе, членів сім'ї та близьких родичів (стаття 63) [4, с. 49].

Х. М. Маркович зазначає, що «введення особливого правового режиму, зокрема, воєнного стану, становить загрозу для основних прав і свобод людини. Проте, важливо зазначити, що в законодавстві України передбачені механізми та гарантії, які спрямовані на захист прав людини навіть в умовах воєнного стану. Також важливо відмітити, що термін застосування обмежень не може перевищувати терміну тривання надзвичайного або воєнного стану. Це означає, що після закінчення такого режиму повинна відновлюватися повна дія конституційних прав і свобод. Важливо, щоб будь-які обмеження прав людини, застосовані під час воєнного стану, були обґрунтованими, пропорційними та необхідними для досягнення легітимних цілей безпеки та захисту держави» [5, с. 96–97].

Після завершення війни Україні потрібно проводити роботу над відновленням забезпечення прав людини. Основними напрямками правового захисту та відновлення прав людини і основоположних свобод в умовах подолання наслідків війни є:

- 1) правовий захист та відновлення прав на житло;
- 2) правовий захист та відновлення прав громадян, що проживають на тимчасово окупованих територіях;
- 3) правовий захист та відновлення прав людини і громадянина, що порушені в ході здійснення активних бойових дій;
- 4) правовий захист та відновлення прав громадян, що виїхали за межі країни;
- 5) правовий захист та відновлення прав депортованих (примусово переміщених) на територію країни-агресора громадян [4, с. 50].

Отже, воєнні дії, які проводяться на території України значно ускладнюють підтримання гарантованих людині прав та свобод, адже незалежно від зусиль нашої країни, неможливо передбачити кроки агресора, які порушують права громадян України кожного дня. Незважаючи на це Україна докладає чималих зусиль для підтримання прав і свобод людини і громадянина, адже їх дотримання є не тільки обов'язком держави, який вона має виконувати, а й показником розвинутості суспільства, того, що особа та її права є національною цінністю та найважливішим пріоритетом.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Дорошенко Е.Р. Захист конституційних прав у воєнний час: обмеження прав і свобод людини і громадянина в контексті воєнного стану в Україні. *Юридична весна: права людини в умовах воєнного стану: збірник тез Науково-практичної конференції (м. Харків, 15 квітня 2024 року)*. Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, редкол.: А. М. Мерник, М. Д. Вовченко. 2024. С. 27-31.
3. Озель В.І. Основний закон – гарант прав і свобод людини в умовах війни. *DICTUM FACTUM: Конституційне право*. 2022. С. 164-168. URL:<https://df.duit.in.ua/index.php/dictum/article/view/243/215>
4. Горбова Н.А., Палюх А.Я., Пархета В.І. Правовий захист та відновлення прав людини і основоположних свобод в умовах подолання наслідків війни. *Київський часопис права*. 2023. № 1. URL:<http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/251/238>
5. Маркович Х.М. Права і свободи людини в умовах воєнного стану: фокус пріоритетів. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. С. 95-99. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/287204/281124>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-463-7-18>

КРИТЕРІЙ НЕПРИЙНЯТНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ, ПОЛЬЩІ ТА ЧЕХІЇ

Куньовський Олександр Вікторович

*аспірант кафедри теорії та історії держави і права
Державного податкового університету
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

Наразі серед наукових досліджень українських та зарубіжних вчених відсутній компаративний аналіз критеріїв неприйнятності конституційної скарги в Україні, Польщі та Чехії. Тому це питання потребує вивчення щонайменше з огляду на те, що є обов'язковою складовою будь-якого провадження, розпочатого за конституційною скаргою.